

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
PROFESINĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS
Į S T A T Y M A S**

1999 m. kovo 18 d. Nr. VIII-1095
Vilnius

**I SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

Šis įstatymas nustato darbuotojų, dirbančių įmonėse, įstaigose, organizacijose, ūkinėse bendrijose, žemės ūkio bendrovėse, ūkininko ūkyje, pas fizinį asmenį (toliau – įmonėse) pagal darbo sutartis arba narystės pagrindais, profesinės sveikatos priežiūros pagrindus.

2 straipsnis. Įstatymo taikymas

Šis įstatymas taikomas Lietuvos Respublikos teritorijoje esančioms įmonėms.

3 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Profesinės sveikatos priežiūra** – darbo medicinos ir darbo higienos įstaigų veikla, kuri yra darbuotojų saugos ir sveikatos sistemos sudedamoji dalis.

2. **Darbo medicina** – medicinos sritis, apimanti darbuotojų sveikatos būklės stebėjimą, su darbu susijusių sveikatos pakenkimų ir profesinių ligų priežasčių nustatymą, šių pakenkimų ir ligų pasireiškimo formų tyrimą, diagnostikos, gydymo, reabilitacijos, slaugos ir profesinių sveikatos pakenkimų profilaktikos priemonių taikymą.

3. **Darbo higiena** – higienos sritis, apimanti darbo ir darbo aplinkos veiksnių poveikio žmogaus organizmui tyrimus ir įvertinimą bei priemonių jo darbingumui ir sveikatai išsaugoti rengimą.

4. **Darbo aplinkos higieninė priežiūra** – veikla, apimanti darbo aplinkos tyrimus ir darbo vietų higieninį įvertinimą, kenksmingų darbo aplinkos veiksnių normavimą, darbo aplinkos ir gamybos priemonių kenksmingumo sveikatai ekspertizę bei profesinės rizikos sveikatai nustatymą.

5. **Darbuotojų sveikatos priežiūra** – veikla, apimanti profesinių sveikatos pakenkimų prevenciją, profilaktinius darbuotojų sveikatos tikrinimus, profesinių sveikatos pakenkimų nustatymą, registravimą, ekspertizę, gydymą, slaugą, reabilitaciją ir sveikatos stiprinimo priemonių taikymą.

6. **Darbo vietų higieninis įvertinimas** – kenksmingų darbo aplinkos veiksnių atskleidimas, darbo sąlygų kenksmingumo nustatymas ir profesinės rizikos sveikatai įvertinimas.

7. **Darbo aplinkos veiksnių higieninis normavimas** – kenksmingų darbo aplinkos veiksnių normuojamų dydžių nustatymas, kurių sąlygomis dirbantiems įstatymų nustatytą trukmę (bet ne ilgiau kaip 40 valandų per savaitę) darbuotojams per visą profesinį darbo stažą negali būti sukelta profesinei ligai būdingų sveikatos sutrikimų ar kitaip pakenkta sveikata.

8. **Profilaktiniai sveikatos tikrinimai** – darbuotojų, dirbančių galimos profesinės rizikos sąlygomis, išankstiniai (prieš pradėdant darbą) ir periodiniai (darbo metu) sveikatos būklės tikrinimai, ankstyvų sveikatos pakenkimų nustatymas ir sveikatos būklės stebėjimas stengiantis išvengti profesinių ligų.

9. **Profesinių ligų nustatymas** – kenksmingų darbo aplinkos veiksnių sukeltų ūmių ir lėtinių ligų diagnostika, remiantis ligos etiologiją ir kliniką patvirtinančiais laboratorinių ir instrumentinių tyrimų duomenimis, kitais darbo aplinką ir darbo pobūdį nusakančiais dokumentais.

10. **Profesinės sveikatos monitoringas** – nustatytų darbo aplinkos normuojamų dydžių, darbuotojų sveikatos būklės ir darbo medicinos įstaigų veiklos rodiklių stebėjimo ir analizės sistema.

11. **Darbo medicinos įstaigos** – asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos ar jų padaliniai bei įmonių darbo medicinos įstaigos, šio ir kitų įstatymų nustatyta tvarka turinčios teisę teikti profesinės sveikatos priežiūros paslaugas.

4 straipsnis. Profesinės sveikatos priežiūros tikslai

Profesinės sveikatos priežiūros tikslai:

- 1) išsaugoti ir stiprinti darbuotojų sveikatą;
- 2) pailginti žmonių darbingą amžių;
- 3) įvertinti profesinių sveikatos pakenkimų lygį;
- 4) mažinti profesinių sveikatos pakenkimų pasekmes.

II SKIRSNIS PROFESINĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS VALDYMAS

5 straipsnis. Profesinės sveikatos priežiūros valdymo subjektų kompetencija

1. Darbuotojų saugos politiką formuoja ir darbuotojų saugos bei profesinės sveikatos priežiūros subjektus nustato Vyriausybė.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencija profesinės sveikatos priežiūros srityje įstatymų nustatyta tvarka apima:

- 1) darbuotojų saugos ir sveikatos valstybinį valdymą, kad būtų užtikrinta saugos pažeidimų, nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų prevencija įmonėse;
- 2) darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų tvirtinimą bei šių aktų nustatytų reikalavimų įgyvendinimo kontrolę.

3. Sveikatos apsaugos ministerijos kompetencija profesinės sveikatos priežiūros srityje įstatymų nustatyta tvarka apima:

- 1) higienos normų tvirtinimą ir privalomų funkcijų nustatymą darbo medicinos įstaigoms;
- 2) darbo medicinos įstaigų veiklos kokybės kontrolę.

6 straipsnis. Valstybei, darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančių organizacijų interesų, susijusių su profesinės sveikatos priežiūra, derinimas ir veiksmų koordinavimas

Valstybei, darbdaviams ir darbuotojams atstovaujančių organizacijų interesai, susiję su profesinės sveikatos priežiūra, derinami ir koordinuojami trišaliu principu per Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos komisiją.

III SKIRSNIS PROFESINĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ORGANIZAVIMAS

7 straipsnis. Darbuotojų sveikatos ir darbo aplinkos priežiūros organizavimas

1. Profesinės sveikatos priežiūros organizavimas apima darbo aplinkos ir darbuotojų sveikatos priežiūrą, atliekamą šio ir kitų įstatymų nustatyta tvarka.

2. Už darbo aplinkos ir darbuotojų sveikatos priežiūros organizavimą įmonėse atsako darbdavys, už darbuotojų sveikatos priežiūros kokybę – šią priežiūrą atliekančios darbo medicinos įstaigos. Darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų įgyvendinimo kontrolę įmonėse vykdo Valstybinė darbo inspekcija.

8 straipsnis. Darbo aplinkos priežiūra

1. Darbo aplinkos priežiūros reikalavimus nustato darbuotojų saugos ir sveikatos teisės norminiai aktai.

2. Darbo aplinkos priežiūra apima:

- 1) darbo aplinkos veiksnių higieninį normavimą;
- 2) darbo aplinkos tyrimus ir higieninį įvertinimą;
- 3) darbo aplinkos ir gamybos priemonių bei žaliavų kenksmingumo sveikatai ekspertizę.

9 straipsnis. Darbo aplinkos veiksnių higieninis normavimas

Darbo aplinkos veiksnių higieninis normavimas atliekamas įstatymų nustatyta tvarka. Darbo aplinkos veiksnių higienos normatyvinius dokumentus tvirtina sveikatos apsaugos ministras.

10 straipsnis. Darbo aplinkos tyrimai ir higieninis įvertinimas

Darbo aplinkos tyrimus Vyriausybės nustatyta tvarka atlieka šiai veiklai akredituotos (atestuotos) laboratorijos. Darbo aplinkos tyrimų higieninis įvertinimas atliekamas teisės aktų nustatyta tvarka.

11 straipsnis. Darbo aplinkos ir gamybos priemonių kenksmingumo sveikatai ekspertizė

Darbo aplinkos ir gamybos priemonių kenksmingumo sveikatai ekspertizės tvarką nustato Sveikatos apsaugos ministerija, suderinusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Ekspertizę atlieka teisės aktų nustatyta tvarka akredituotos įstaigos.

12 straipsnis. Darbuotojų sveikatos priežiūra

Darbuotojų sveikatos priežiūra apima:

- 1) darbuotojų profilaktinius sveikatos tikrinimus;
- 2) profesinių sveikatos pakenkimų nustatymą, registravimą ir ekspertizę;
- 3) profesinių sveikatos pakenkimų gydymą, medicinos pagalbą sveikatai grąžinti, slaugą, reabilitaciją ir profesinės sveikatos stiprinimą.

13 straipsnis. Privalomieji darbuotojų sveikatos tikrinimai

Darbuotojų privalomųjų (išankstinių ir periodinių) sveikatos tikrinimų sąlygas ir tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Juos atlieka profesinės sveikatos priežiūros ir asmens sveikatos priežiūros įstaigos.

14 straipsnis. Profesinių sveikatos pakenkimų nustatymas, registravimas ir ekspertizė

Profesinių sveikatos pakenkimų nustatymo, registravimo ir ekspertizės sąlygas bei tvarką nustato Vyriausybė. Profesinius sveikatos pakenkimus registruoja ir jų ekspertizę atlieka darbo medicinos įstaigos. Profesinių sveikatos pakenkimų (nelaimingų atsitikimų darbe, profesinių ligų) priežasčių tyrimą organizuoja Valstybinė darbo inspekcija.

15 straipsnis. Medicinos pagalba sveikatai grąžinti po profesinių sveikatos pakenkimų, slauga, reabilitacija ir sveikatos stiprinimas

Darbuotojų gydymą po profesinių sveikatos pakenkimų, medicinos pagalbą sveikatai grąžinti, slaugą, reabilitaciją ir sveikatos stiprinimą reglamentuoja įstatymai. Gydymo po profesinių sveikatos pakenkimų, medicinos pagalbos sveikatai grąžinti, slaugos, reabilitacijos ir sveikatos stiprinimo paslaugas teikia asmens sveikatos priežiūros įstaigos.

IV SKIRSNIS DARBO MEDICINOS ĮSTAIGOS

16 straipsnis. Darbo medicinos įstaigų sistema

1. Darbo medicinos įstaigų sistemą sudaro asmens ir visuomenės pirminio, antrinio ir tretinio lygių sveikatos priežiūros įstaigos.

2. Pirminio lygio darbo medicinos įstaigos yra:

- 1) įmonių darbo medicinos punktai;
- 2) bendrosios praktikos gydytojai, nustatyta tvarka įgiję licenciją verstis darbo medicinos praktika, dirbantys pirminės sveikatos priežiūros įstaigose (ambulatorijose, bendrosios praktikos gydytojo kabinetuose, poliklinikose).

3. Antrinio lygio darbo medicinos įstaigos yra:

- 1) apskrities darbo medicinos tarnybos ir (ar) specializuoti skyriai arba darbo medicinos konsultacijos asmens sveikatos priežiūros įstaigose;
- 2) Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos darbo higienos padaliniai apskrityse ir teisės aktų nustatyta tvarka šiai veiklai akredituotos įstaigos.

4. Tretinio lygio darbo medicinos įstaigos yra:

- 1) Darbo medicinos centras;
- 2) Centrinė darbo medicinos ekspertų komisija;
- 3) specializuoti darbo medicinos padaliniai ligoninėse.

17 straipsnis. Darbo medicinos įstaigų funkcijos

1. Darbo medicinos įstaigų funkcijos yra:

- 1) darbo sąlygų higieninių ir psichofiziologinių normatyvų nustatymas;
- 2) darbo aplinkos poveikio sveikatai tyrimai ir įvertinimas, informacijos apie darbo aplinkos ir jos poveikio sveikatai tyrimus kaupimas;
- 3) darbo sąlygų ir gamybos priemonių kenksmingumo sveikatai ekspertizė;
- 4) darbuotojų profilaktiniai (išankstiniai ir periodiniai) sveikatos patikrinimai;
- 5) neatidėliotina medicinos pagalba susirgimų ir nelaimingų atsitikimų darbe atvejais;
- 6) profesinių ligų nustatymas, registravimas ir ekspertizė, ligonių slauga ir rehabilitacija;
- 7) profesinių ligų diagnostikos kriterijų rengimas;
- 8) profesinės sveikatos specialistų tobulinimas, perkvalifikavimas;
- 9) profesinės sveikatos ugdymas;
- 10) konsultavimas profesinės sveikatos klausimais;
- 11) moksliniai tyrimai profesinės sveikatos srityje.

2. Šio straipsnio 1 dalies 2, 4, 5, 6, 9 ir 10 punktuose numatytas funkcijas pagal savo kompetenciją atlieka pirminio lygio darbo medicinos įstaigos. Šio straipsnio 1 dalies 2, 3, 4, 5, 6, 9 ir 10 punktuose numatytas funkcijas pagal kompetenciją atlieka antrinio lygio darbo medicinos įstaigos. Šio straipsnio 1 dalies 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10 ir 11 punktuose numatytas funkcijas bei profesinių ligų registravimą pagal kompetenciją atlieka Darbo medicinos centras, profesinių ligų ekspertizę pagal savo kompetenciją - Centrinė darbo medicinos ekspertų komisija, 5 punkte numatytas funkcijas ir profesinių ligų nustatymą bei ligonių slaugą ir rehabilitaciją pagal kompetenciją - specializuoti darbo medicinos padaliniai ligoninėse.

18 straipsnis. Darbo medicinos įstaigų paslaugų apmokėjimas

1. Darbo medicinos pirminio lygio paslaugos apmokamos:

- 1) pirminio lygio darbo medicinos įstaigų ir kitų įstaigų teikiamos pirminės sveikatos priežiūros specializuotos darbo medicinos paslaugos, kurių sąrašą nustato Sveikatos apsaugos ministerija, – iš darbdavio lėšų;
- 2) kitos pirminės sveikatos priežiūros paslaugos – iš privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų.

2. Darbo medicinos antrinio lygio paslaugos apmokamos:

1) darbo medicinos įstaigų teikiamos asmens sveikatos priežiūros paslaugos – iš privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų;

2) visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų teikiamos paslaugos – iš valstybės biudžeto arba iš darbdavio lėšų įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

3. Darbo medicinos tretinio lygio paslaugos apmokamos:

1) Darbo medicinos centro ir Centrinės darbo medicinos ekspertų komisijos teikiamos paslaugos – iš valstybės biudžeto lėšų;

2) asmens sveikatos priežiūros įstaigų teikiamos asmens sveikatos priežiūros paslaugos – iš privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų.

V SKIRSNIS

PROFESINĖS SVEIKATOS STEBĖJIMO IR INFORMACIJOS SISTEMA

19 straipsnis. Profesinės sveikatos stebėjimo ir informacijos sistema

1. Profesinės sveikatos stebėjimo ir informacijos sistemą reglamentuoja šis ir kiti įstatymai bei Vyriausybės nutarimai.

2. Informacijos apie profesinę sveikatą kaupimas ir analizė apima:

1) darbo aplinkos veiksnių monitoringą, informacijos kaupimą ir teikimą;

2) darbuotojų sveikatos monitoringą, informacijos kaupimą ir teikimą;

3) darbo medicinos įstaigų veiklos monitoringą, informacijos kaupimą ir teikimą.

3. Profesinės sveikatos stebėjimus atliekančių įstaigų teisės ir atsakomybė reglamentuojamos šių įstaigų veiklos licencijose.

VI SKIRSNIS

ATSAKOMYBĖ

20 straipsnis. Atsakomybė

Už darbuotojų saugos ir profesinės sveikatos norminių aktų pažeidimą fiziniai ir juridiniai asmenys atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

REPUBLIKOS PREZIDENTAS

VALDAS ADAMKUS